

עולי עין. עולטין על
העין ולא העין עולה
(עליהם) [נהן]:

בידא דימוניה ולימא הכי, אנא פלוני בר פלניתא מזרעא דיוסף קא אתונא
דלא שלטא ביה עונא בישא דכתיב (בראשית מט) "בן פורת יוסף בן פורת
עלי עין וגו'". ואמר רב א"ת עלי עין" אלא עולי עין. ור"י בר הנינא אמר
מהבא, (שם מה) "יודגו לרוב בקרב הארץ", מה דגים שבים מים מכסין (אותם)
[עליהם] ואינו [העין] [עין רעה] שולטת בהם אף זרעו של יוסף אין עין רעה

כב. פתח אידך ואמר: האי מאן דסליק למתא
ודחיל מעינא בישא לינקט וקפא ריחא דימיוניה
בידא דשמאליה, וקפא ריחא דשמאליה בידא
דימיניה, ולימא הכי: אנא פלוני בר פלניתא

ומנחת נפשו בעולמו הפנימי, לא יהי משועבד
להשפעה החיצונה של הבריות הסובבת אותו,
לשום את מבטיהן מרכז לחייו ודרכיו, ועם זה יהי
מתעלה משליטה הרעה החיצונית, הפועלת בפועל
על אלה הנפשות הנמוכות והחלושות.

פעולת יד הימין מכוונת נגד הפעולות השכליות,
ופעולות היד השמאלית אל המעשים החומריים.
האמצעי להוציא אל הפועל את פעולת הידים, אם
אמנם האצבעות בכלל הן כל המעשה, "מעשה
אצבעותך"³, אמנם הגורם הראשי להוציא אל הפועל
הגמור את כלל פעולות האצבעות היא אצבע
האגודל, המשמשת ומסייעת לכולן. וכאשר יסוד
התורה הוא שהפעולות לעולם פועלות על הדיעות,
ע"פ ערך של הפעולות עצמן, אע"פ שאין הפועל
יודע איכותן בפרטיות, אבל כח הפעולה הוא גדול
עד מאד ופועל על כל אחד כפי הכנתו וכשרונו,
וכלא תועלת לא תצא כל פעולה מכוונת אל חכמה
ושלימות פשוטת, לבד התועלת הגדולה שיש
להתנחלות הפעולה להנחיל ג"כ את הדיעות
הכרוכות עמה והסחפתן ותיקן בין המוכשרים לזה
שבעם בכללו. הנה כדע"ל למתא, עיר כפי המובן,
שהוא רוצה בטבע לקנות לו חכמה וריעות המועלת
לכל עניניו הנשמיים והרוחניים, או האדם ראוי
ביותר להשפעה של שיצבור העולם החיצוני, שיעשה
מרכז עניניו רק הסכמת הזולת ומציאת החן בעיני
זולתו בערכו החיצוני לברו. וזאת היא עבודת פנימית
ותלישות נפשית ונמיכת מצב מאד, מה שמפשרת את
האדם לידי כל מצב מושחת ועושהו להיות נפעל
בעצמו מכל עין רעה, בשכל, במדות, במעשים, וכוח
ג"כ בתוך עמקי הנפש בין השכלית בין החיונית,
ע"פ סוד השפעת הנפשות אלה על אלה, שכל
שהנפש יותר חלושה, ויותר נבוכה בערכה הפנימי,
היא יותר עלולה לאלה ההשפעות. ע"כ צריך שיכין

מזרעא דיוסף קא אתונא דלא שלטא ביה עונא
בישא דכתיב "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין",
ואמר רב, א"ת עלי עין אלא עולי עין, והב"ה
אמר מהבא, "יודגו לרוב בקרב הארץ", מה דגים
שבים מים מכסין אותם ואין העין שולטת בהם,
אף זרעו של יוסף אין עין רעה שולטת בו.
ע"י מה שהנפשות פועלות זו על זו יש מקום לעין
הרעה שתפעל לרעה. אמנם לא הפעל כ"א על ידי
חלישות הנפש המתפעלת, ותוכן התלישות בא ע"י
מה שלא תמצא את הכרת ערך עצמה כמאד, ולא
יהי מרכז לפעולותיה כ"א מבט העין החיצוני ונפש
חלושה כזאת, שההשפעה החיצונה פועלת עליה
להיות מרכזת את דרכה בחיים, תקבל על גולה
רושם מההשפעה החיצונה לרעה ג"כ. והנה באשר
בכלל יתחלקו פעולות האדם, למעשיות גופניות,
באות מצד הכוח ותועלת התבצרות מצבו החומרי,
ומעשיות שכליות, באות להקנותו הדרכים
המושכלים. והנה כל זמן שלא ישכל האדם את
הקשר החזק שצריך לקשר את שני חלקי כללי
פעולותיו, ואין שמגמתו השכלית תהיה נשלמת רק
אם יראה שתהי' כולה מתאמת בהיותה יוצאת מכחה
אל הפועל להכתיר ולהשלים את הכח המעשי, והכח
המעשי כשיהי' משוכלל כל צרכו ישים מקום
להשלים ביותר את כל הקנינים השכליים, או ימצא
האדם את מטרותו בחיים ישרה בעולמו הפנימי,
ונפשו תדבק ביראת יוצרה ואהבתו, שהוא חופש
חדרי בטן ע"י "נר ד' נשמת אדם"⁴, או תהי' הנפש
רוממה הרבה יותר מאותה המדרגה הפחותה של
תליית מרכז חייה רק על פי מבט של העולם
החיצוני והשפעה של זולתו, שמה באים רוב
הקלקולים הנהוגים בחיים המורגלים, גם יהי' כל
כבוד נפשו פנימה, ומתוך שימצא האושר האמיתי

כב. 1. עיין פנקס ל"ג, סעי' יא. עין איה, ברכות, ג' לו, ח"א, עמ' 102. 2. משלי כ, כז. 3. תהילים ח, ד. 4. ספר
החינוך, מצוה טז (שלא לשכור עצם מן הפסח).

עין איה

באמת, המכשרת את הנפש לכח השפעה של עין רעה מרפיונה ובשלון כחה הפנימי.

ע"כ לנקוט זקפא דידיה דימיני, שמוציא אל הפועל פעולותיו המתחזקות על מטרות השכל, בידי דשמאלא, להראות יחש השכליות כולן אל צד המעשי שבאדם, ובזה ימצא סקידה כללית למגמת השכל בעולמו הפנימי, וזקפא דידיה דשמאלא, הכח המוציא אל הפועל עסקי המעשים הגופניים, בידי דימינא, להשלימם לפי תכונת השכל ותביעותיו. וכשיהי' אדם שלם, שהשכל וכל סעיפיו ופעולות הבאות מכחו ומכח תולדותיו, והמעשים על כל עניניהם וסעפותיהם, יהיו נארגים בארג אחד ע"פ הכרה פנימית, תחזוק נפשו (בשלימה) [בשלימות] פנימית ולא תוכל יד השפעה זולתו לגעת בו לרעה.

והנה נח החזק הנפשי הפנימי מצינו באמת ביוסף באופן מאד נעלה בניסונו. עלם יפה תואר, עבר, שתהי' נפשו חזקה כ"כ עד שהצדק הפנימי של הקריאה: "ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת וחטאתי לאלהים"⁷, יהי' חזק כ"כ מבלי תת כח לפעולה של השפעת אדונתו, הוא כח נעלה פנימי מאד, ער שזכה באמת ע"י להנחיל ג"כ לבניו את אותה החכמה של החזק הפנימי מבלי שאת פנים אל העולם החיצוני, במקום שהוא עומד לשטן על העולם הפנימי. ע"כ הוא שטנו של עשו⁸, "ובית יוסף להכה ובית עשו לקש"⁹, שעשו אינו יוצא את חובת מרכז עולמו כ"א ע"פ ההשפעה החיצונה לברוה. כי במה תוכל החרב להיות למלכו החיים, אם לא שכבוד המדומה של גבורים שופכי דם יגדיל עקב¹⁰ על היודש והצדק הפנימי. הוא אדום וארצו אדומה¹¹, אין לך צבע המועל ככה בחיצוניותו לגרות את עצמי הראות כצבע האדום¹², אבל פורע פרעות בסררי העין פנימה, ובאשר יחש כלל ישראל גדול הוא אל יוסף, וכפרט שע"י עירוב המשפחות א"א כלל כמעט שיהי' אדם מישראל שלא נתערב בו מאומה מגזע יוסף, ובזה נתברר להיות "כבוד שורו הדי לו וקרני ואם קרניו"¹³ חיינו יופי עם גבורה מתאים לגבורה, לא יופי המחליש את הגבורה הפנימית האמיתית,

עצמו בעושר פנימי, להשלים את הכרתו הפנימית על כל אופק החיים שלו, באופן שלא יהי' צריך להשלימם מצד הכרה מנהגי זולתו, שאז כבר הוא משתעבד להשפעתם במדה יחידה.

מובן הדבר שאין הדרכה זו חולקת על ערך השלום ושיווי הדיעות וההתחזקות ממחלוקת, ושיווי תנהגות המקום שהוא בו, שהם ראשי אשיות החברה האנושית והלאומית, כ"א שיהיו כל אלה תוצאות הכרתו הפנימית, שכך הוא ראוי לפי היודש והצדק, ע"פ דרכה של תורה ומצותיה, שיתנשא לקיימה באהבה גמורה וחפץ עליה וקדוש, השוכן עמך כנפש פנימה. וה(ה)שלמה זו של ההשקפה תבא בהראותו לנפשו את קשר החיים המעשיים והשכליים, איך הם קשורים זה בזה וצריכים זה לזה, ושראו להפטר שהכח הפנימי המוציא אל הפועל את המעשים השכליים, יהי' בגלל ההשלמה המעשית ביחש הגופניות. כי הקנינים השכליים כשישאר בלתי מכוונים למעשה יאבדו תכליתם⁵, ואז, מבלי משים, תמצא להם מקום אותה התכלית המדומה, המוצאת קן בגפשות החלושות, ליחש המרכז אל צד השפעת הבריות החיצוניות עליו, שהוא מאבד כל טוב פנימי ועושק כל כח אגון מכשרון ומוסר ויראת ד' טהורה⁶, עושה את האדם להנף ויהיר בגאון חיצונית ועבודת של שפלות פנימית. וכן הכח המוציא אל הפועל את המעשים הגופניים, צריכים למצא להם מרכז עולמו השכלי הפנימי. אז, למשל, כאשר יעסוק בתורה יהי' למען ידע את המעשה אשר יעשה אותם האדם וחי בהם⁷, וכאשר יעמול לצבור הון יהי' למען תעודת הטוב והצדק, לכלכל נפשו ונפשות ביתו ככבוד מבלי שיהי' למשא על אחרים, ולמצא ידו לו להיבות צדקה וחסד ביד נדיבה. אמנם פתחוק קשר פעולות השכל מעסקי המעשה, ותכלית המעשה אל הפועל ממגמת השכל, אז ימצא לו ציור חלוש וכחב לעשות את תורתו לעטרה של ציצת נובל⁸ לכבוד המדומה של השפעה זולתו עליו, והמעשים יהיו ג"כ משועבדים למגמות כאלה שמחן מקור לכל חלישות נפשית, ושיעבוד של שלילת שליטת עצמו על נפשו

5. מורה הנבוכים, ח"ב, פל"א. 6. תהילים יט, י. 7. ויקרא יח, ה. ועיין עין איה, שבת, ב קעב, ח"א, עמ' 156.
8. ישעיה כח, ד. 9. בראשית לט, ט. 10. ב"ד עג, ו. 11. עובדיה א, יח. 12. עפ"י תהילים מא, י. 13. ב"ר סג, יב. 14. עיין שו"ע יו"ד סי' קעח, מע"א, ומ"א וש"ך שם ס"ק ג, בשם מהרי"ק שו"ש פח. 15. דברים לג, יח.